

Strategic communications in Ukraine and in the world: legal regulation, problems and prospects

Аннотация: В статье охарактеризованы коммуникативные вызовы, стоящие перед институтами сектора безопасности и обороны мира – глобализация, мультикультурализм, рост транснациональных угроз (терроризм как обратная сторона глобализации), формирование СМК в качестве новейшего объекта влияния, замена информационной доминанты развития общества коммуникативной и т. д.; сделан вывод, что коммуникативно эффективный специалист силового ведомства или государственной службы – первоочередное условие обеспечения государственной безопасности и построения демократического общества. Формирование такого специалиста должно осуществляться в парадигме компетентность – коммуникация – доверие.

Ключевые слова: глобализация, мультикультурализм, транснациональные угрозы, средства массовой коммуникации, стратегические коммуникации.

Abstract: This paper deals with communicative challenges the world security and defense sector institutions face – globalization, multiculturalism, the rise of transnational threats (terrorism as the flip side of globalization), the formation of the QMS as the latest object of influence, the replacement of information dominant of society development by communicative one, etc.; the conclusion that specialist of law enforcement agencies or the civil service affective in communication is a primary condition to insure national security and development of a democratic society has been made. The formation of the specialist should be carried out in the paradigm of competence – communication – confidence.

Key words: globalization, multiculturalism, transnational threats, mass media, strategic communications.

УДК 316.77

ЛАПУТИНА Юлія Анатоліївна

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. Запровадження механізму скоординовано та належного використання комунікативних можливостей держави у сфері забезпечення державної безпеки України в умовах зовнішньої агресії сьогодні є одним з ключових завдань для суб'єктів сектору безпеки. Його вирішення лежить як у

площині практичних кроків силових відомств із налагодження міжвідомчої координації, так і у створенні єдиних теоретико-методологічних підходів до формування понятійного апарату з питань стратегічних комунікацій (далі – стратком) та нормативно-правової бази, що регулює стратком в Україні.

Стратегічні комунікації в Україні та світі: правове регулювання, проблеми і перспективи

У провідних країнах світу існує багаторічний досвід створення та функціонування механізму стратегічних комунікацій, напрацьовані відповідні національні стандарти та правові норми. Україна зараз знаходиться на початковому етапі запровадження страткому. Отже, надзвичайно важливим є чітке визначення базового правового інструментарію, який надасть державі та суспільству можливість подальшого розвитку стратегічних комунікацій в структурі сектору безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних досліджень свідчить про значну увагу науковців до проблематики стратегічних комунікацій [1–10]. Разом з цим слід погодитись з думкою О. В. Кушнір про те, що наукові праці зі словом «комунікація» в назві переважно політичної спрямованості стосуються філософських наук чи соціології [3]. Також поняття *комунікація* розглядається як «інструмент політики», «система інституцій», «система взаємодія» [3].

Вітчизняні дослідники також вивчають іноземний досвід запровадження та функціонування стратегічних комунікацій. Так, А. Баровська, аналізуючи досвід НАТО, зазначає, що діяльність Альянсу зі стратегічних комунікацій є усталеною практикою, що має місце з 2007 року. При цьому тема стратегічних комунікацій є предметом уваги провідних науково-експертних центрів, зокрема RAND Corporation та Chattem House [1].

На думку С. Гуцала, проблематика стратегічних комунікацій є найменш вивченою у порівнянні з публічною дипломатією завдяки значній

увазі до неї американських та європейських дослідників [2]. Автор зазначає, що до певного часу поняття стратегічних комунікацій у вітчизняній науці циркулювало переважно у сферах маркетингу, менеджменту, політичних комунікацій.

Першу спробу визначити та систематизувати понятійний апарат у сфері страткому було здійснено В. Ліпканом [4–5].

Разом із цим слід зазначити, що питанням правового регулювання стратегічних комунікацій у секторі безпеки вітчизняні дослідники приділяли увагу головним чином у контексті тлумачення окремих положень нормативно-правової бази, яка містить терміни «комунікації» та «стратегічні комунікації» [1–7].

Отже, **метою статті** є викладення результатів аналізу правового регулювання стратегічних комунікацій у вітчизняному секторі безпеки, надання рекомендацій щодо його удосконалення.

Завданнями статті є 1) аналіз останніх досліджень з проблематики правового регулювання стратегічних комунікацій у секторі безпеки; 2) виявлення тенденцій розвитку нормативно-правової бази щодо інституалізації системи стратегічних комунікацій у вітчизняному секторі безпеки; 3) визначення пріоритетних напрямів удосконалення правового регулювання страткому в секторі безпеки; 4) надання пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази, що регулює стратком у секторі безпеки.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних документів, який запроваджує засади стратегічних

Strategic communications in Ukraine and in the world: legal regulation, problems and prospects

комунікацій на міжнародному рівні, є «Політика стратегічних комунікацій НАТО» («NATO Strategic Communications Policy») [8]. Він визначає стратегічні комунікації як скоординоване і належне використання комунікативних можливостей і діяльності Північноатлантичного альянсу – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю [цивільних], військових зв'язків із громадськістю, інформаційних та психологічних операцій – у разі необхідності для підтримки політики Альянсу, операцій і заходів та з метою просування цілей НАТО [8].

Ураховуючи особливості пріоритетів зовнішньополітичного та безпекового курсу України, до 2015 року в національному науковому середовищі було фактично відсутнє концептуальне наповнення змісту поняття *стратегічні комунікації* та його складових. Вказане є цілком зрозумілим, адже інститут стратегічних комунікацій для національного законодавства є новим, його нормативно-правове врегулювання розпочато лише у 2015 році.

Разом з цим практика запровадження елементів страткому в секторі безпеки значно активізувалася в Україні з початком російської агресії. Це пояснюється необхідністю своєчасного реагування на нові виклики та загрози, які постали перед нашою державою у 2014 році. Реальність вимагала швидкого налагодження дієвої комунікації як на рівні силових відомств, так і між ними та громадянським суспільством, яке, до речі, завдяки активізації горизонтальних зв'язків виявилось більш

спроможним адекватно реагувати на кризові ситуації.

Отже, можна вважати, що в Україні фактично спонтанний розвиток громадсько-державних комунікацій з питань національної безпеки значно випередив їх планову системну інституалізацію. З огляду на це, правове регулювання страткому значно відстало від тих кроків, які зроблені та продовжують здійснюватись суб'єктами сектору безпеки та громадянського суспільства в напрямку використання комунікаційних можливостей у протидії інформаційній та військовій агресії проти України.

На загальнодержавному рівні термін *стратегічні комунікації* визначений у Воєнній доктрині України (затверджена Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555; далі – Воєнна доктрина) та згадується у таких концептуальних документах:

– Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України (затверджена Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92; далі – Концепція розвитку);

– Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5; далі – Стратегія розвитку).

Відповідно до Воєнної доктрини (розділ I, п. 4, абзац 17) **стратегічними комунікаціями** є скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави.

Стратегічні комунікації в Україні та світі: правове регулювання, проблеми і перспективи

Посилення розвідувальної діяльності в інтересах підготовки та проведення Україною **стратегічних комунікацій**, контрпропагандистських заходів та інформаційно-психологічних операцій розглядається Україною, крім інших основних заходів і дій, як основа кризового реагування на воєнні загрози та недопущення ескалації воєнних конфліктів (Воєнна доктрина, розділ III, п. 32).

Із метою досягнення переваги над воєнним противником мають бути посилені заходи з реалізації державної інформаційної політики на тимчасово окупованій противником території і міжнародній арені. Забезпечення інформаційної складової воєнної безпеки здійснюватиметься шляхом **запровадження ефективної системи заходів стратегічних комунікацій** у діяльність органів сектору безпеки (Воєнна доктрина, розділ III, п. 41).

При цьому створення та впровадження єдиної **стратегії комунікацій** суб'єктів сектору безпеки й оборони, **визначення єдиного органу** для координації і контролю її реалізації є шляхами формування національних оборонних спроможностей (Воєнна доктрина, розділ V, п. 47) та необхідною передумовою для ефективного розвитку сектору безпеки та оборони в сучасних умовах (Концепція розвитку, розділ II, п. 4).

Програма популяризації України у світі та просування її інтересів у міжнародному інформаційному просторі фокусуватиметься, крім іншого, на забезпеченні підсилення інституційної спроможності для здійснення міжнародних стратегічних комунікацій (Стратегія розвитку, розділ 3, п. 10).

Висновки. Таким чином, судячи із вказаних доктринальних документів, можна відмітити, що, незважаючи на новизну для національного законодавства інституту стратегічних комунікацій, Радою національної безпеки і оборони України та Президентом України налагодженню та здійсненню стратегічних комунікацій надається важлива роль в системі забезпечення обороноздатності держави, просування її інтересів у світі.

Наступними кроками для розвитку системи стратегічних комунікацій в Україні вбачається вивчення та імплементація законодавства і досвіду країн – членів НАТО з цих питань, розробка та запровадження механізму координації державних органів у сфері стратегічних комунікацій на загальнодержавному рівні, визначення єдиного державного органу для координації та контролю реалізації єдиної **стратегії комунікацій** суб'єктів сектору безпеки та оборони з цих питань та інші заходи.

Список використаних джерел

- 1 Баровська А. В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО / А. В. Баровська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/24-1436781085.pdf>.

Strategic communications in Ukraine and in the world: legal regulation, problems and prospects

2 Гуцал С. А. Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: визначення концептуальних основ / С. А. Гуцал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2769/24736.

3 Кушнір О. В. Поняття та сутність стратегічних комунікацій у сучасному українському державотворенні / О. В. Кушнір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://goal-int.org/ponyattya-ta-sutnist-strategichnix-komunikacii-u-suchasnomu-ukrainskomu-derzhavotvorenni>.

4 Ліпкан В. А. Правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: [монографія] / В. А. Ліпкан, І. М. Сопілко, В. О. Кір'ян. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2015. – 664 с.

5 Ліпкан В. А. Роль стратегічних комунікацій в протидії гібридній війні проти України / В. А. Ліпкан [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://goal-int.org/rol-strategichnix-komunikacij-v-protidii-gibridnij-vijni-proti-ukraini>.

6 Почепцов Г. Г. Стратегические коммуникации: стратегические коммуникации в политике, бизнесе и государственном управлении / Г. Г. Почепцов. – К. : Альтерпрес, 2008. – 216 с.

7 Gage D. The Continuing Evolution of Strategic Communication within NATO / D. Gage // The Three Swords Magazine 27. – 2014. – P. 53–55.

8 NATO Strategic Communications Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://info.publicintelligence.net/NATO-STRATCOM-Policy.pdf>.

9 Paul Ch. Getting Better at Strategic Communication / Ch. Paul; RAND Corporation. – Santa Monica, 2011. – 18 p.

10 Strategic Communications and National Strategy : [A Chatham House Report] / P. Cornish, J. Lindley-French, C. Yorke. – London, 2011. – 42 p.

Рецензенти:

доктор психологічних наук,
старший науковий співробітник

О. Фармагей,

доктор психологічних наук, професор
Н. Іванова

Аннотація: В статье рассматриваются вопросы правового регулирования стратегических коммуникаций в отечественном секторе безопасности; определяются тенденции развития нормативно-правовой базы касательно институализации системы стратегических коммуникаций в отечественном секторе безопасности; обосновываются приоритетные направления усовершенствования правового регулирования страткома в секторе безопасности.

Ключевые слова: стратегические коммуникации, сектор безопасности и обороны, правовое регулирование стратегических коммуникаций.

Abstract: The article deals with the issues concerning the legal regulation of the strategic communications in the domestic security sector; the tendencies of legal standards development in regard to the strategic communications institutionalization in the domestic security sector are considered; trends of the first priority to improve the Stratcom legal regulation in the security sector are motivated.

Key words: strategic communications, security and defense sector, strategic communication legal regulation.